
Giorgio Colli, *Felsefenin Doğuşu* / Çev. Fisun Demir
Dost Yayınları, Ankara, 2007, s. 94.

Dominique Folscheid, *Felsefe Akımları* / Çev. Muna Cedden
Dost Yayınları, Ankara, 2005, s. 160.
Tanıtın: Tamer YILDIRIM*

Dost Yayınevi Kültür Kitaplığı adı altında Batı düşüce tarihinde ki önemli kişi ve akımları kısa ve bütünlüklü bir şekilde yazılan eserleri Türkçeye kazandırmakta. Eserlere bakıldığında birbirlerinin devamı gibi gözükmektedir. Bundan dolayı bu sıraya göre okunmasının okuyucu için daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. Burada birbirinin devamı olarak gördüğümüz “*Felsefenin Doğuşu*” ve “*Felsefi Akımlar*” adlı eserlerin kısa değerlendirmeleri yapılacaktır.

Yazar Giorgio Colli, *Felsefenin Doğuşu* adlı eserinde Nietzscheci bir bakış açısıyla olaya yaklaşmakta ve felsefenin doğuşunu özellikle Apolloncu ve Dionysos’çu eksende ele almaktadır. Yazar, Yunan felsefesinin köklerinin ve dolayısıyla Batı düşüncesinin tamamının gizemli olduğunu ifade etmektedir. Bundan dolayı da Antik Yunan felsefesinin Doğu kültürüyle bağlantılarının araştırılması ve bundan kesin sonuçların çıkarılamaması nedeniyle batı felsefesinin tanımı itibariyle çok daha geç bir dönem olan Platon’da gerçek ifadesini bulduğunu belirtir (s. 9), devamında yazar özellikle Nietzsche’den yola çıkarak aynı zamanda Nietzsche’nin yanlış olan değerlendirmelerini de belirterek felsefenin Apolloncu ve Dionysos’çu temellerine değinir. Yazara göre Yunan bilgeliği, Apollon’un düşmanca eyleminin bir yorumudur. Yunan söyleminin temelindeki metafizik kırılma bilginlerce yorumlandığından Yunan dünyası, gizli bir dünyanın Tanrıların yaşadıkları dünyanın gölgesi gibidir ve özellikle bu dönemde anlatılan yay ve ok imgesi söz ve düşünce örüntüsü aracılığıyla insani dünyaya döner. Bu aynı zamanda tanrısal bilgelik ve onun özel anlatımı arasındaki ayrışıklığı ortaya koyan metafizik kırılmanın bir imasıdır (s. 34). Bilginin elde edilmesine de önce Tanrı’nın peygamberlere bazı esinler gönderdi-

---

* Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ğini basit yorumcular olan bu peygamberlerden sonra artık bilgin ya da bilgin olmak için mücadele eden, çarpışan insanların ortaya çıkarttığını ifade eder (s. 47). Muamma konusunu felsefenin ortaya çıkışında temel bir konu olarak ele alan yazar, Herakleitos'u örnek olarak vererek onun bilgeliğinin akıl almaz Tanrısal doğayı andıran bir muammalar örgüsü olduğu varsayımına ulaşılabilirliğini belirtir. Burada karşıtların birliği söz konusudur ve bu birlik Tanrı'nın, gizlinin ve bilgeliğin, dünyanın temel aktarımlarıdır. Böyle bir temel aşkıdır. Bunlar Tanrı'nın, gizli olanın anlatımıdır (s. 56-57). Yazar, burada bir sorunu ortaya koymaktadır; "Eğer Yunan bilgeliğinin kökeni Mani'de Pythiacı kendinden geçişte, gizemli ve gizemci deneyimde bulunuyorsa, o halde, bu dinsel arka plandan soyut, akılcı bir düşünceye geçiş nasıl açıklanabilir?" Ayrıca bu bilginler çağının gelişmiş aşamasında, düzenlenmiş, söze dökülmüş bir akıl, basit olmayan bir mantık, önemli düzeyde bir kuramsal gelişme de buluruz. Yazarın değerlendirmesine göre bütün bunları olanaklı kılan diyalektik olmuştur. Buradaki diyalektik modern anlamında değil, iki ya da daha çok canlı insan arasında geçen gerçek bir tartışma ve tartışma sanatı anlamında kullanılmıştır. Bu bağlamda diyalektik Yunan kültürünün en dikkate değer en özgün görüngülerinden biridir (s. 61). Yazara göre Yunan tartışmasının kurtuluşunda yıkıcı bir amaç ve böyle bir amacın diyalektik tarafından gerçekleştirilmesi vardır. Yani ileri sürülen bir sav her iki yönde de ispatlanabilir. Bu işleyişin sonuçlarının da yıkıcı olduğu da açıktır (s. 72). Yazar bu durumun özellikle Parmenides ve öğrencisi Zenon'da bulunduğunu ileri sürerek onların kısa bir değerlendirmesini yapar. Yazar, Zenon'un savlarının hala çürütülmeyi beklediğini bunun da Zenoncu logos'un aklın kuramının bir zirvesini belki de Yunan akılcılığının aşırı bir noktasını temsil ettiğini belirtir (s. 81). Yazar ayrıca, Parmenides ve Zenon'dan sonra bilginler çağının gerilemeye başladığını ve bu noktada diyalektiğin hem zirvesi hem de onun gerilemesinin tohumlarını atan Gorgias'ın önemli olduğunu ifade eder. Çünkü Gorgias'da çarpıcı olan her türlü dinsel arka planın yokluğudur. Bu anlamda hiçbir şeyi korumaya çalışmaması, Tanrısal doğayı sorgulaması hatta onu insani çevreden koparması nedeniyle bir anlamda tanrıları, insanları konuşurmuş olan bilginler çağının sonunu

ilan eden bir bilgidir. Bu dönemde ayrıca ilkel diyalektik dilin halkın anlayacağı biçime sokulmasıyla da retorik'in doğduğu ve Retorik'in kurucusunun da yine Gorgias olduğunu belirtir (s. 82–84). Yazar, bu tür kültürel dönüşümlerin yani retorik çevrenin diyalektik çevreyle iç içe geçmesi ve yazının edebiyat olarak ortaya çıkması, aklın logos'un yapısını yavaş yavaş dönüştürdüğünü, bunun da diyalektikte ruhsal olaylara gönderme yapılırken yazıda içselliğin yitirilmesini beraberinde getirdiğini belirtir (s. 89). Yazar, son olarak Platon ve Sokrates arasında bir mukayese yapar ve Platon'un daha üstün olduğunu belirtir. Çünkü Platon'un diyalektik akımın yaratılarak, Yunan kültürünün en özgün yanlarından biri olan kuramsal eğilimi kendine mal etmesinden kaynaklandığı belirtmiş ve böylece yeni bir yüksek yaşam olanağını barındıran çok karmaşık ve dolaylı bir canlı felsefe doğduğunu ifade etmiştir (s. 94).

Dominique Folscheid tarafından yazılan "*Felsefi Akımlar*" adlı eser sekiz bölüm halinde felsefe tarihinin konuları incelenmiştir. Birinci bölüm olan "Kendini Arayan Felsefe" başlığını taşımakta olup yazar, Parmenides'ten önceki düşünürlerin filozof olarak nitelendirilemeyeceğini belirtir. Parmenides'in diğerlerinden farklı olarak bir varlığın olduğunu ve bu varlığın kendini düşüncede ifade ettiğini söylemesiyle her şeyin değiştiğini belirtir (s. 12). Bu anlamda eser aslında Platon'la başlar ve diğer kitabın (Giorgio Colli, *Felsefenin Doğuşu*) sözü bıraktığı yerden devam eder. İlerleyen sayfalarda Aristoteles, Plotinos, Epikürosçuluk ve Stoacılıktan bahsedilerek bölüm bitirilir.

İkinci bölüm "Felsefe ve Hıristiyanlık" adını taşır ve bu bölümde yazar Hıristiyanlıkla ilkçağ dünya görüşünün altüst olduğunu Hıristiyanlığın bir felsefe olmamasına rağmen felsefenin verilerini, temalarını ve işlevlerini derinlemesine değiştirdiğini belirtmiştir. (s. 36). Aziz Augustinus, Aziz Anselmus ve Aquinolu Thomas'ın felsefi düşüncelerine kısaca değinen yazar, Aquinolu Thomas'ı ilk modern filozof olarak değerlendirir (s. 43).

Üçüncü bölüm "Aklın Zaferi" adını taşır yazar burada Descartes ve bir anlamda Dekartçılığın karşıtı olarak değerlendirdiği ve akılcılığa karşı

çıkan Pascal, Leibniz ve Spinoza'yı ele alır. Spinoza'nın düşüncesini panteizm olarak değil, Hegel'in belirttiği "Tanrı her şey olan tözse eğer, o halde, var olmayan dünyadır ve bu durumda Spinozacı düşünce bir tür evrensizcilik (acosmisme) olur" (s. 68) der.

Dördüncü Bölüm olan "Aklın Eleştirel Çağı" adlı bölümde yazar Aydınlanma çağı ruhunu "aklın metafizik işlevinin alanı ya terk edilir ya da reddedilir" şeklinde belirtirken "dönemin ortak hedefi doğal bir felsefe, doğal bir din ve doğal bir ahlak oluşturmaktır" (s. 74-75) der. Yazar bu dönemde karşımıza bir aydınlanmışlar topluluğunun olduğunu belirtir ve bunları şöyle tanımlar: "Her aydın kendini filozof sanır ve her filozof kendini bir din adamı gibi görür, kendilerini diğer insanların düşüncelerine, beğenilerine ve eylemlerine rehberlik etmeye adanmışlardır". Bu tekdüzelikten kurtulan birkaç adam olduğunu ifade eder ve bu düzlemde Hume, Kant ve Rousseau ele alarak değerlendirir.

"Mutlak Sistem" adlı beşinci bölümde yazar "İlkçağ Yunan uygarlığıyla, her şeyin birliğiyle, dinle, her biçimde mutlağın aranmasıyla büyülenmiş yeni bir yazarlar, şairler, düşünürler topluluğu" (s. 95) olarak nitelendiği Alman idealizmini ve bu bağlamda Hegel'i ve en sonunda Hegel'in karşısında yer alan Kierkegaard'ı ele alır. Yalnız Kierkegaard bölümünde yazar Kierkegaard'ın annesinin ölümünün, onun yaşamla spekülatif düşünce arasındaki mesafeyi ölçmeye yönelmesine katkıda bulunduğunu (s. 104) belirtir. Fakat Kierkegaard'ın hayatında annesini önemli bir rolü yoktur. Onu etkileyen iki kişi vardır: Babası ve eski nişanlısı.

Altıncı bölüm "Kendi Dışına Çıkan Felsefe" adını taşır ve bu bölümde Hegel'in felsefenin hem en üst noktası hem de engeli olduğundan onu aşmak için felsefeyi alt üst etmek gerektiğini belirtir (s.109) ve bu bağlamda Hegel'i ayakları üzerine oturtan Feuerbach, Marx ve son olarak Nietzsche'yi ele alır.

Yedinci bölüm "Bilgilerin Bunalımı ve Yaşam" adlı kısımda yazara göre yirminci yüzyıla Marksist maceralar ve gerçek totalitarizmin büyük örnekleri hâkimdir ve pek çok entelektüel için felsefe kaçınılmaz biçimde teorik ve pratik olması gereken tarih bilimiyle çelmelenen ideolojik bir

üründen başka bir şey değildir. Yani hakikatin tarihe indirgenmesi bu durumda hakikatin doğaya indirgenmesiyle çelmelenmektedir. Sonuçta felsefe içten ve dıştan etkilerle bir bunalım içerisindedir (s. 130–131). Bu bölümde de özellikle Henri Bergson, Maurice Blodel, Ludwig Wittgenstein'a değinmektedir.

Sekizinci ve son bölüm “Varlık ve Görüngü” adını taşımakta olup ağırlıklı olarak Husserl, Heidegger, Satre ve Claude Bruaire incelenmektedir.

Kitap genelde sanki aforizmalar şeklinde yazılmış yani filozofun düşünceleri ana hatlarıyla anlatılırken konuyla ilgili filozofun değerlendirmeleri kısa ve özlü ve çoğu zaman filozofun ifadeleriyle sunulmuştur.

Fakat seri içinde yer alan kitapların çevirilerinde ortak bir dil kullanılmamıştır. Bu durum da bazı kavram karmaşasına ve zorluklara sebep olmaktadır. Ayrıca temel kitaplar serisinde yer alan bir eserin kapsayıcı olması ve genel bir bakış açısına sahip olması gerekir. Fakat *Felsefenin Doğuşu* adlı eser Nietzscheci bir bakış açısıyla ilkçağ felsefesini değerlendirmektedir. Oysa bir anlamda yeni başlayanlar için böyle bir ayrımla ilkçağ felsefesini okumak hem bazı zorlukları hem de muhtemel yanlış değerlendirmeleri beraberinde getirecektir.

Değnilmesi gereken bir diğer husus ise, seride yer alan eserlere baktığımızda doğu ve özellikle İslam filozoflarına ve düşünce akımlarına yer verilmemesidir. Yaşadığımız coğrafya ve kültürel bağlarımız dikkate alındığında bunun bir eksiklik olduğu açıktır. Bu noktada seride yayınlanan kitaplardan hareketle şu soru sorulabilir: İbn Sina'nın Lacan kadar değeri, Farabi'nin Barthes kadar önemi yok mudur? Yayınevinin bu eksikliği göreceğini ve bu tür eserleri de seriye dâhil edip felsefe alanında daha kapsayıcı bir okuma seçkisini gerçekleştireceğine inanıyoruz.